ఇంతేలే పేదల ఆశలు

మాలకొండయ్యకీ గౌరీకీ పెళ్ళయింది. "కొండయ్య అదృష్టవంతుడు. మంచిపెళ్ళాం దొరికింది" అన్నారు అందరూ. గౌరి నలుపయినా చూపులకు చక్కగా వుంటుంది. పనిలో చురుకైనది. మొదటినుంచీ కష్టపడటం అలవాటైనదీను. పెళ్ళానికుండవలసిన లక్షణాలన్నీ వున్నై... కాని వాళ్ళు చిన్న మెత్తు బంగారంకానీ తులం వెండికానీ పెట్టలేదు. మరీ బక్క సంసారం. సొంతానికి పూరిగుడిసెకూడా లేదు. పెళ్ళి చెయ్యటమే గగనమైపోయింది. వాళ్లది తండ్రి కూలి, ఆడవాళ్ళ పాచిపనులతో గడిచే సంసారం.

తమ్ముడు కొండయ్య వెనుక ఆధరువు లేనివాడు కనుకనూ, మరెవరూ పిల్లనిస్తామని రాలేదు గనుకనూ యీ సంబంధానికి ఒప్పుకున్నది రాజమ్మ. అంతేగాని నిజానికి ఇంత లేమిలోవుండే సంబంధం ఆమెకు నచ్చలేదు.

తండ్రి సుబ్బయ్యపోయాక పుట్టినింటివారికి జరుగుబాటు లేనందున తమ్ముణ్ని తనవెంట తీసుకొచ్చింది పిల్లలులేని రాజమ్మ. అప్పటికి కొండయ్య పదేళ్లవాడు. ఆ పదేళ్ళ తాలూకు రామతీర్థపు జ్ఞాపకాలు కొండయ్య మనసులో వున్నవన్నీ యెండలో యిసుకలో ఆడుకోవడమే. అమ్మ పెట్టింది కడుపునిండా తినడం, ఆడుకోవడం. బిళ్లంగోడు, గోళీకాయలు, విల్లంబులు, ఇసుకలో ఇళ్లు...ఎన్నో ఆటలు, అన్నీ ఆటలే. పెళ్ళికి రామతీర్థంనుండి కొండయ్యతల్లి ఎంకమ్మా, అన్న శేషయ్యా, చిన్నక్క లక్ష్మమ్మా అందరూ వొచ్చారు. పెళ్లికాగానే వెళ్లిపోయారు. పెళ్లి ఖర్చు రాజమ్మ పెట్టుకుంది.

పెళ్ళయితే చేసుకున్నాడుగానీ పెళ్లాన్ని ఎట్లా పోషించాలన్న ఆలోచన కొండయ్యకు లేదు. అక్క చెప్పింది కాబట్టి చేసుకున్నాడు. తండ్రి సుబ్బయ్యలాగా కొండయ్యకి ఏ విషయం గురించీ ఆలోచించటం అలవాటు లేదు. ఎప్పటికేది చెయ్యవలసివస్తే అది చెయ్యటమే. ఆ చిన్న వూళ్లో వ్యవసాయపు కూలిపనులు యెప్పుడూ వుండవు. దొరికినప్పుడు కూలికివెళ్ళి సంపాదించింది అక్క చేతికిస్తాడు. కూలి దొరకనప్పుడు పొయ్యిలోకి పుల్లలు ఏరి తెచ్చి, మగ్గానికి కండెలు చుట్టి యిచ్చి, కాలవలో

చేపలుపట్టి, ఇంకా రాజమ్మ చెప్పే చిల్లరపనులు చూసుకుంటూ కులాసాగా తిరుగుతుంటాడు. కళ్ళు తేనెరంగులో వున్నా మాటకుముందు ఉత్సాహంలో నలుపుకు తిరిగిపోతాయి. ఎప్పుడూ నవ్వటానికి సిద్ధంగావుండే మొఖం కొండయ్యది. ఏ విషయాన్నయినా తేలిగ్గా తీసుకొని సరదాగా చేస్తాడు.

మొదట్లో పెళ్ళి చేసుకొందామని కొండయ్య తానుగా అనుకోలేదు. కాని చేసుకున్నాక గౌరిమీద చాలా యిష్టం కలిగింది. సన్నటి అర్భకపు మనిషి గౌరి. చందమామలాంటి గుండ్రని మొఖం. పెద్దకళ్ళు. అప్పుడప్పుడు నవ్వినప్పుడు తప్పించి పట్టుదలతో బిగుసుకుపోయినట్లుండే సన్నటి పెదిమలు. కొండయ్యకు గౌరినిచూస్తే కొద్దిగా భయమూ, చాలా యిష్టమూను.

మంచిరోజు చూసుకుని పెళ్ళాన్ని తీసుకురావడానికి వెళ్ళాడు కొండయ్య. 'ఆవిడ నీ కన్నతల్లా? పెంపుడు తీసుకుందా! ఏం సంబంధం? మనం వేరే ఇంట్లో వుందాం. ఇద్దరం కూలో నాలో చేసుకుని యిల్లూ వాకిలీ ఏర్పాటు చేసుకుందాం' అన్నది గౌరి. పెళ్ళిలో రాజమ్మ ప్రవర్తన ఆడపెళ్ళివారందరికీ కష్టం కలిగించింది. అంతే కాకుండా కొత్తచీర కట్టుకుని నున్నగా తలదువ్వి పూలు ముడుచుకున్నా, రోతపుట్టేటట్లుగా చీర మీదినుంచీ కాళ్ళు బరబరాగోక్కుంటూ చేతివేళ్ల సందుల్లోని పొక్కుల్ని చిదుపుకుంటూ కనిపించిన రాజమ్మంటే గౌరికి రోత పుట్టింది.

గౌరి మాటలు వినగానే కొండయ్యకు భయమూ ఆశ్చర్యమూ కలిగాయి. తన చిన్నతనంనుండి అంతా రాజమ్మ బాధ్యతమీదనే జరిగిపోతుండెనే, ఇప్పుడా బాధ్యతంతా నెత్తిమీద వేసుకుని... కొండయ్యకు భయం వేసింది. గౌరి పద్దెనిమిదేళ్ల లేతపిల్లలాగా, తన పెళ్ళాంలాగా కాకుండా అన్నిటినీ అల్లకల్లోలం చెయ్యబోతున్న ఉరుములాగా పిడుగులాగా అనిపించింది. జరిగేది జరిగి పోనివ్వకుండా యీ ఆలోచన్లేమిటి? 'నిదానంమీదట చూద్దాంలే' అని చెప్పి తీసుకొచ్చాడు.

ఊడ్చివున్నా శుభ్రం లేనట్లు చికాకు కలిగిస్తున్నది యిల్లు. ఇంట్లో మూలమూలల్లో పడివున్న గుడ్డలన్నీ దులిపి దణ్ణెంమీద వేసింది గౌరి. పక్క చుట్టల్ని వరుసగా పేర్చింది. పొయ్యికి ఈ ప్రక్కా ఆ ప్రక్కా చెదురు మదురుగా వున్న పిడకల్నీ కట్టెల్నీ ఇంటిబయట గోడవారగా పేర్చింది. చక్కగా యిల్లంతా వూడ్చి ఒక గంపనిండా చెత్తాచెదారం యెత్తిపోసింది. అవుపేడ తెచ్చి యిల్లు అలికి ముగ్గులు పెట్టింది. ఇదంతా చూసి ముఖం ముడుచుకున్నది రాజమ్మ. 'పెద్దిళ్ళలో పాచిపనులు చేసిందిగదూ...ఆ ఊహలూ ఆ తీరుబాట్లూ మా కెట్లా వుంటాయ్' అన్నది విదిలించుకుంటూ.

రాజమ్మ భర్త వెంకటేశ్వర్లు నేతపనితో, నికరంలేని కొండయ్య ఆదాయంతో అస్తుబిస్తుగా జరుగుతున్న సంసారం అది. ముగ్గురు మనుష్యులుంటే మూడుశేర్ల

బియ్యం ఉడకాలి రోజుకి. గౌరి రావటంతో మరీ కటకట అయిపోయింది.

"కోవూళ్ళో కూలిపనులు బాగా దొరుకుతున్నయ్యంట. అక్కడికి వెళ్లి పోదాం" అన్నది గౌరి ఒకనాడు. కొండయ్యకు భయం వేసింది. "ఏం ఇక్కడ బాగున్నాంగందా" అన్నాడు.

"ఎప్పుడూ యిట్లానే వుందామా? అక్కడికెళ్తే నాలుగు డబ్బులు సంపాదించుకోవచ్చు" అన్నది గౌరి.

ఒకరిక్రింద పడివుంటూ దొరికింది తిని కాలం వెళ్లమార్చటం గౌరికి సరిపడలేదు. ఆ అమ్మాయికి చాలా ఊహలున్నాయి. పుట్టింట్లో లేమిలో ఉన్నప్పుడు ఒక్క విషయం బాగా గ్రహించింది గౌరి. సొంతమైనది ఒకటి, పూరిపాకయినా సరే, వుండాలి మనిషికి. లేకుంటే గౌరవం వుండదు. అయినవాళ్లు కూడా వాళ్లను మనుష్యులుగా గుర్తించరు.

ఒక మనిషి కడుపునిండా తింటున్నాడో లేదో అసలు పస్తే వుంటున్నాడో ఇంటిలోపల ఏమి చేసుకుంటున్నాడో ఎవరికీ అక్కర్లేదు. వాళ్లకు సొంత యిల్లు వున్నదా లేదా అన్నదే కావాలి. కనుక ముందు సొంత ఇల్లొకటి ఏర్పరచుకోవాలి. అందులో పేము మంచము, ఉప్పులూ పప్పుల డబ్బాలు పెట్టుకునే చిన్న అలమారా కావాలి... ఇంకా కొన్ని వస్తువులున్నాయి కావలసినవి. మప్పితంగా సంసారం చేసుకుంటూ ఒకరి పెత్తనం క్రింద వుండకుండా... గౌరి పట్టుబట్టింది.

"పెళ్ళాం క్రింద ఒంగిపొయ్యేవాడివి" అని కాసేపు తమ్ముణ్ణి తిట్టింది రాజమ్మ. కాని వాళ్లు వెళ్లడానికి గట్టి అభ్యంతరం చెప్పలేదు.

★★★

కోవూళ్ళో ఊరి చివరన పాతపాక. సొంతదారులు బతుకు గడవక చీరాల వెళ్లిపోయారు. ఏడాదినుండి మనిషి నివసించక పాడుబడినట్లుంది. నెలకు రెండురూపాయల అద్దె ఇచ్చేటట్లు బేరమాడి దానిని తీసుకున్నాడు కొండయ్య. అది పందుల దొడ్డిలాగున్నది. తలుపులేదు. ఇల్లంతా ఎలుకలూ పందికొక్కులూ త్రవ్విపోసినై. ఇంటిచుట్టూ ఖాళీచోటువున్నా పిచ్చి మొక్కలు పెరిగిపోయినై. ఆ ఇంట్లో చేరారు. తడిక తలుపు పెట్టుకున్నారు. పిచ్చిమొక్కలు శుభ్రం చేసి నేల గట్టిచేసుకున్నారు. అందులో సొరతీగె, గన్నేరు మొక్కా, అరటిపిలకలూ పెట్టింది గౌరి. నిదానంమీద ఇంకొంచెం తాటాకులు తెచ్చి చుట్టూ గోడగావున్న దడిని గట్టిచేసుకున్నారు. ఎలుకకన్నాలు గులకరాళ్ళతో పూడ్చి యిల్లు మొమ్మారు ఆవుపేడతో అలికి ముగ్గులు పెట్టేసరికి కళకళ్ళాడింది. ఉన్న నాలుగుకుండలూ, చిన్న గుడ్డలపెట్టే వైనంగా సర్దుకుంది గౌరి. ఆ ఇంటిని చూసుకునేసరికి మనసు పొంగిపోయింది. "ఎప్పటికయినా మనం సొంతిల్లు వేసుకోవాలి" అని చెప్పింది కొండయ్యతో.

ఇద్దరూ రోజూ కూలి తెచ్చుకుంటున్నారు. ఒకరి సంపాదన ఖర్చుపెట్టి రెండోది ఇంటికోసం దాయాలనుకున్నారు. కూలిరేటు పనుల ఒత్తిడినిబట్టి రూపాయనుండి నాలుగురూపాయలవరకూ మారుతూ వుంటుంది. గౌరి తెలివిగలది. అణా తోటకూరతో సగం రోజులు గడుపుతుంది. ముదిరిపోయిన బెండకాయలూ పుచ్చువంకాయల్లోంచి షుమారు పాటివి ఏరుకుని చవుగ్గా తెస్తుంది. ఒకణా మజ్జిగా పావలా కందిపప్పూ తెచ్చి రుచికరంగా వంట చేస్తుంది.

"ఇంత బక్కగా వున్నావు చూడటానికి. ఇంటా బయటా అంత చాకిరీ ఎట్లా చేస్తున్నావో" అంటుంది ప్రక్కనుండే చంద్రమ్మ. వాళ్ళ కష్టానికి తగ్గట్లుగా ఏడాది గడిచేసరికి మూడువందలరూపాయలు మిగిలినై. నిలవచేసుకున్న డబ్బును తలచుకొని యేనుగునెక్కినంత సంబరపడి పోతున్నది గౌరి. చుట్టూ చెట్లతో యిల్లు ముచ్చటగా వున్నది. దానిపూర్వస్థితినిమరచిపోయి "ఇంత శుభ్రమైన ఇంటిని రెండురూపాయల అద్దెకు ఎట్లా యిచ్చారబ్బా" అని ఆశ్చర్యపడిపోతున్నారు చూసినవాళ్ళు. గౌరమ్మ చేతిని మెచ్చుకుంటున్నారు యిరుగుపొరుగులు.

గౌరి గర్భవతి అయినది. అసలే అర్భకపు మనిషి. రాను రాను నీరసించి అయిదోనెల వచ్చేసరికీ రోజూ పనికిపోలేకపోయింది. చంద్రమ్మ సలహామీద డాక్టరమ్మ దగ్గరకి ఆస్పత్రికి వెళ్ళింది. ఆమె రాసిచ్చిన మందులు తెచ్చుకోడానికి బుద్ధిపుట్టలేదు. తన సంపాదన లేకపోగా నిలవడబ్బులోనుంచి తీయటమా? అనిమథనపడింది. ఇల్లుకోసం దాచిన డబ్బును ఇంకోదానికోసరం తీయకూడదు.

"టైము కలిసొచ్చినప్పుడు ఎప్పుడు రావాల్నో అప్పుడు అదే వస్తుంది. ఊరికే ఆలోచన ఎందుకు?" అన్నాడు కొండయ్య.

'ఆలోచన లేకుండా మన ప్రయత్నం లేకుండా దానంతటదే ఆకాశంనుంచీ ఊడిపడుద్దా?" అని కోప్పడింది గౌరి.

ఊళ్ళో అక్కడక్కడ వున్న ఖాళీస్థలాల ధరలెంతల్లో వున్నాయో కనుక్కుంటున్నది. అయిదువందలు పెడితే ఇంటిమోయినం స్థలం . రెండు వందలు ఖర్చుపెట్టి రెండు నిట్రాళ్ళమీద పాకదించుకుంటే అందులో చేరి డబ్బులు చేతికొచ్చినకొద్దీ రాతిగోడలతో గట్టి ఇల్లు వేసుకోవచ్చును. ఏడు వందలు ఎన్నాళ్లకి సమకూడతాయో! ఈ ఊహల్తో ప్రాణం పోసుకుంటున్నది గౌరి. కట్టుకున్న చీరనిండా కుట్లున్నా, ఒంట్లో నీరసం వున్నా ఉత్సాహానికి తరుగులేదు. ఓపికున్నప్పుడు అలాగే కొండయ్య వద్దంటున్నా వినకుండా కూలికి వెళుతుంది. ఒకరోజు వెళ్తే వారం రోజులు పడుకుంటున్నది.

ఒళ్లు నీరుపట్టి కానుపు కష్టమైంది. అర్భకపు పిల్లవాడు నల్లగా ముక్క

పురుగులాంటి కొడుకు పుట్టాడు. తండ్రిపేరుమీద చిన వెంకట సుబ్బయ్య అని పేరుపెట్టాడు కొండయ్య. కాన్పుకోసం కూడబెట్టుకున్న డబ్బులోనుంచి వందకుపైనే తీశారు. గౌరికి కళ్లలో నీళ్ళు తిరిగినై. "నేను లేచాక పనిలోకిపోతే ఎన్నాళ్ళలో సంపాదించొచ్చులెద్దూ" అనుకుని ధైర్యం తెచ్చుకుంది.

పసిబిడ్డతో, ఒంట్లో నీరసంతో కూలికి వెళ్లలేకపోయింది. "పిల్లవాడు కూచునేవాడైతే చంద్రమ్మ దగ్గర ఒదిలి వెళ్ళొచ్చు" అనుకుంది. అంతలోగా ఊరికే ఉండటం ఎందుకని పంచాయతీ ప్రెసిడెంటు ఆనందయ్యగారింట్లో పాచిపనికి కుదిరింది. ఒకపూట అన్నం, నెలకు అయిదురూపాయల జీతం.

సుబ్బడి జలుబులూ జ్వరాలూ విరేచనాలకు మందుల్తో, ఒకడి సంపాదనతో, పనులు పలచబడి కూలి రేటు తగ్గడంతో నిలవడబ్బు హరించుకుపోతున్నది.

"ఒక్కరూపాయి మిగులబెడితే రెండురూపాయల ఖర్చు తగులుతున్నదే" అన్న చింత పట్టుకుంది గౌరికి. నెలజీతాలు తెచ్చుకునేవాళ్ళు మిగల్చగలరుగాని, కూలిడబ్బులు ఎప్పటికప్పుడు ఖర్చయిపోయేవే అనుకుంది. కొండయ్యకు యేదైనా ఆఫీసులో పని యిప్పించమని ఆనందయ్యగారి భార్యను ప్రాథేయపడింది. పని జాగ్రత్తగాచేసి ఒప్పుకేనేద్దానికంటే యెక్కువగానే చేసి మెప్పిస్తున్నది.

ఇప్పుడు గౌరి భవిష్యత్తునుగురించి కనే కలల్లో ఇల్లు ఒకటే ఉండటం లేదు: ఆ ఇంట్లో చినసుబ్బడు ఉంటున్నాడు. వాడు పెరిగి పెద్దవాడై "చదువుకొని ఉద్యోగస్థుడై-ఎంత కష్టపడినా వాడిని చదివించాలి. బాగా చదివించాలి. ఆనందయ్యగారి కొడుకు నారాయణయ్య బి.ఏ. చదివాడు. నెల తిరిగేసరికి కష్టపడకుండా రెండొందలు తెస్తాడు. సుబ్బడుకూడా కష్టపడకుండా కుర్చీలో కాలుమీద కాలువేసుకొని కూర్చొని సంపాదించాలి. అంతలోగా రాతిగోడల్తో రెండంకణాలవి రెండు గదులు వేసుకోవాలి. దొడ్లో మంచిచెట్లు పెట్టాలి. కాయలవీ, పువ్వులవీ కూడాను. వాడు సొంత యింట్లో దొరబాబులాగా....

కొండయ్యకి ఒక ఆఫీస్‌లో వాటర్‌మేన్ పని ఒచ్చింది. నెలకి అరవైరూపాయలు జీతం. మామూలుగా కొండయ్య కూలికిపోయి తెచ్చే సంపాదనకంటే తక్కువే. కాని నెల తిరిగేసరికి ఖచ్చితంగా ఒక్కసారిగా డబ్బు కళ్ళబడుతుంది. గౌరికి ప్రాణం లేచివచ్చినట్లయింది కబురు వినగానే. చిన సుబ్బడిదగ్గరికెళ్ళి బెదిరిస్తున్నట్లు వేలు ఆడిస్తూ "ఒరే, అయిదో ఏడు రాగానే బళ్ళో వేస్తా నిన్ను. బాగా చదువుకోవాలి మరి" అన్నది. వాడిని ముద్దుపెట్టుకుంది. అప్పుడే ఇల్లు సంపాదించినట్లు ఆనందపడి పోయింది. అమ్మగారిచ్చిన పాతచీర కట్టుకుని తల దువ్వుకుని కొడుకుని చంకనేసుకుని వెళ్ళి తాను ఎంచుకున్న ఖాళీస్థలాలు చూచివచ్చింది. సొంత దారుల దగ్గర

యిరుగుపొరుగుల దగ్గర వాటి మంచిచెడ్డలగురించీ ధరలు తగ్గే అవకాశం గురించీ కూపీల్లాగుతున్నది. ఇహ డబ్బు చేతిలోకి రావటం ఆలస్యం. అంతే.

ఎక్కడో చీరాలలో స్థిరపడిపోయినవాళ్ళు-కొండయ్యవుంటున్న పాక సొంతదార్లు-ఎవరిదో పెళ్ళికని నెల్లూరు వచ్చారు. దారిలో ఇల్లు చూసుకుందామని ఆగారు. ఇల్లు చూసి, ఇరుగుపొరుగుల్తో మాట్లాడినాక అద్దె పెంచాలని అనుకున్నారు. "మేము యిక్కడికే వచ్చేయ్యాలని అనుకుంటున్నాం. మీరు మా ఇల్లు వదిలెయ్యండి" అన్నారు. ఎక్కడ కనుక్కున్నా కాస్త పూరింటికే పదిరూపాయల అద్దె అడుగుతున్నారు. ఈ పడిపోయిన పాకని తీసుకుని గట్టి చేసుకుని నిలబెట్టేసరికి ఇన్నాళ్ళబట్టీ దిక్కూ దివాణం లేకుండా పడివున్నదానికి విలువొచ్చేసింది. ఇంటివాళ్ళ కన్ను కుట్టింది. ఆఖరికి బేరసారాలయ్యాక ఇంటివాళ్ళు వచ్చేవరకూ నెలకు అయిదురూపాయలు అద్దె ఇస్తూ ఆ ఇంట్లో కొండయ్యే ఉండేట్లు ఏర్పాటయింది.

అద్దె ఎక్కువైందన్న బాధవున్నా ప్రస్తుతానికి ఏదో ఒక విధంగా గండం గడిచిందని సంతోషించారు. సుబ్బడు ఒళ్ళు చేశాడు. మనిషిని గుర్తుపట్టి నవ్వుతున్నాడు. రాత్రిళ్ళు అన్నాలు తిన్నాక సుబ్బణ్ని ఆడించుకుంటూ కబుర్లు చెప్పుకుంటారు ఇద్దరూ. అవసరాన్ని మించి మాట్లాడ్డం అలవాటులేని గౌరికూడా నవ్వుకుంటూ సంతృప్తితో కబుర్లాడుతున్నది.

కొండయ్య తన యజమాని కబుర్లు చెప్తే గౌరి ప్రెసిడెంటు ఆనందయ్యగారి యింటి విషయాలు చెబుతున్నది. ముఖ్యంగా వారి ఏకైక పుత్రుడు నారాయణబాబుగురించి. ఆ అబ్బాయి గౌరికంటే చిన్నవాడు కాదు. కాని ఎందుకో గౌరి మనసులో ఆ అబ్బాయికీ సుబ్బడికీ అవినాభావ సంబంధం ఏర్పడిపోయింది.

సుబ్బడు పెద్దయితే నారాయణబాబులా అవ్వాలి. అందుకే గౌరి ఆ బాబు తాజా వార్తలన్నీ తూచా తప్పకుండా చెపుతూ వుంటుంది. ఆ అబ్బాయి బలే తమాషాగా మాట్లాడుతాడట. వాళ్ళమ్మని అల్లరిపట్టిస్తాడు. ఆమె దేవుళ్ళని వేళాకోళం చేస్తాడు... అంత వినాయకుడూ పాపం, ఆ చిన్న ఎలుకమీద కూచుంటే అది నలిగి ఛస్తుంది. యమధర్మరాజు వాహనంగా ఒక ఎద్దో ఆవో దొరక్క పాపం అందాకా దున్నపోతునెక్కి తిరుగుతున్నాడు. ఈశ్వరుడు మంచి వాసనపౌడరు దొరక్క పిచ్చి బూడిద పూసుకుని కంపుకొట్టే పాత పులితోలు చుట్టుకొని... "అయ్యో ఏమి దేవుళ్ళమ్మా నీ దేవుళ్ళు!" అని నవ్వుతాడు. "అసలు దేవుడు మనిషిని చేశాడా! మనిషి దేవుణ్నిచేశాడా? మనిషి తలచుకొని చెప్పుకొని గుళ్ళుకట్టి పూజించకపోతే దేవుడు ఎట్లా ఉంటాడు?" అంటాడు.

అన్నీ తలక్రిందులుగా మాట్లాడుతాడట. అమ్మగారు "ఈ కాలపు చదువుకున్న కుర్రాళ్ళు! నాస్తికులు!" అని నవ్వుకుంటారుట.

"ఇన్ని గుళ్లల్లో యిందరు దేవుళ్లని పెట్టుకుని ఎందుకు పూజలు చేసుకుంటున్నాం? దేవుడున్నాడని గందా" అంటాడు కొండయ్య.

"దేవుడు లేకపోతే ఇంత ప్రపంచాన్ని యెవరు చేశారు? మనిషిని యెవరు చేశారు?" అంటుంది గౌరి.

'నాలుగు రూపాయలు మిగుల్చుకోడానికి వీల్లేకుండా వున్నదే, ఎంత ఆలోచనతో యెంత మప్పితంగా సంసారం జరుపుకుంటున్నా యెక్కడికక్కడే సరిపోతున్నదే.' అనుకుంటారు. ఇంకో ఇంట్లో పాచిపనికి కుదురుకున్నా, కూలికిపోయినా, యీ పసివాడిని ఏంచేతునా అని ఆలోచిస్తుంది గౌరి. వాళ్లకి ఏదారీ దొరకదు. ఆఖరికి పిల్లవాడు కూచుంటే కూలి డబ్బులు తెచ్చి కూడబెట్టనా! అని ధైర్యం తెచ్చుకుంటుంది గౌరి.

సంభాషణ అలా సాగిసాగి నిద్రలోకి జారిపోతుంది.

★★★

రామతీర్థం సముద్రపు ఒడ్డున వున్నది. ఇసుక నేల. దూరాన సరుగుడు తోటలు. ఇంకా అవతల సముద్రం. ఒకనాటి గొప్పదనాన్ని సూచించే గుడి. అక్కడ ఏటా తిరుణాళ్లు జరుగుతాయి. అప్పుడు జనం సముద్రంలాగా వొచ్చిపడతారు. తిరునాళ్ళయిపోగానే మామూలుగా ఖాళీగా వుండే పల్లెటూరు అది. చల్లటి సముద్రపు గాలిలో తేలుతూ తూర్పు కోస్తా సూర్యుడి వెలుగులో మునుగుతూ సోమరిగా నిద్రపోయే పల్లెటూరు. ఇళ్ళు చిన్నవైనా దూరదూరంగా చుట్టూ ఖాళీచోటుతో వుంటాయి. కొన్ని పెంకుటిళ్లు. కొన్ని పూరివి, కొన్ని గుడిసెలు. చుట్టూవుండే ఖాళీ చోట్లలో అక్కడక్కడా బాదంచెట్టూ వేపచెట్టూ కరివేపాకుచెట్టూ గాలిలో హాయిగా సోమరిగా కదలాడుతుంటాయి.

ఆ ఊళ్ళోని ఒక పూరిల్లు. చుట్టూ విశాలంగా చోటు. లోపల్నుండి అవిరామంగా ఠాక్ ఠాక్ మంటూ ఉండేది సుబ్బయ్య నేసే మగ్గం. బయట ఎంకమ్మ పిల్లల సాయంతో చిలపల్ని ఎల్చుతూ కండెలు చుడుతూ పనిచేసుకుంటూ ఉండేది.

పూరింట్లో ఓ ప్రక్కగా నేలలోనికి తవ్విన మగ్గం గుంటలో ఆ సజీవ సమాధిలో వేడికి కరిగిపోతూ నిర్విరామంగా మసకవెల్తురులో పనిచేస్తూ కాలం వెళ్లమార్చాడు సుబ్బయ్య. ఇప్పుడు ఆ మగ్గం దగ్గర కరిగిపోతున్నది సుబ్బయ్య పెద్ద కొడుకు శేషయ్య.

ఒకరోజున ఆ రామతీర్థంనుండి తల్లి ఎంకమ్మని వెంటబెట్టుకుని తమ్ముని దగ్గరకు కోవూరు వచ్చాడు శేషయ్య. మనిషి వొరుగులాగైపోయి కళ్ళల్లో ప్రాణాలు పెట్టుకున్నాడు. అక్కడ నేతపనిలో జరుగుబాటు బాగా లేదట. పెళ్ళానికి రోగం. తల్లిని పోషించడానికి తమ్ముడి దగ్గర వొదిలి వెళ్దామని వచ్చాడు. తమ్ముడు ఉద్యోగస్తు

డయ్యాడు గనుక, చీకూ చింతా లేకుండా కాలం గడుస్తున్నది గనుక, వీలుంటే తనకూ అలాంటిపని చూసిపెట్టమని మరీ మరీ చెప్పి వెళ్ళాడు.

ముడుతలు పడిన పచ్చటి ఒళ్ళూ, పై రెప్ప బరువుతో సగంవరకూ మూసుకుపోయిన పెద్ద కళ్ళూ, చిన్నవేలుముడిలోకి యిమిడిపోయిన వెండిపోగుల్లాంటి జుట్టూ, ఎన్నో బాధల్నీ అనుభవాల్నీ జీర్ణించుకున్న నిండుదనం కనిపిస్తాయి ఎంకమ్మలో. తొందరపడి ఎంకమ్మని ఎవరూ పొల్లు మాట అనలేరు. రాజమ్మని కాదన్న గౌరి ఎంకమ్మని కాదనలేకపోయింది. ఎట్లయినా కష్టపడి కాస్త ఇల్లు ఏర్పాటు చేసుకుందామనుకుంటే యీ దిగలాగుడేమిటా అనుకుంది. ఆలోచించుకున్నది. ఆఖరికి ఆనందయ్యగారి ఇంటి పనినీ చిన సుబ్బడినీ అత్తమీద ఒదిలేసి కూలికి బయల్దేరింది.

కాని కూలి డబ్బులు తెస్తున్నా ఏమీ మిగలటం లేదు. ఇంకో మనిషికి తిండి జరగాలి. ఎంకమ్మ చిరిగి పేలికలైన చీర కట్టుకుంటున్నది. మారు చీరలేదు. ఆమెకు రెండు చీరలు కొనవలసి వచ్చింది. గౌరికి మనసు కుతకుత ఉడికిపోయింది. కోపంతో నిరాశతో తనూ ఒక చీర కొనుక్కున్నది. మొఖం మొటమొటలాడించుకుంటూ తిరిగింది.

కొండయ్యకు పెద్దపని వస్తే తప్ప ఈ చిక్కు తీరేట్లు కనపడలేదు. అందువలన, ఆ పని ఇప్పిస్తారన్న ఆశతో, కొండయ్య పనిచేస్తున్న ఆఫీసరుగారింట్లో పాచిపని ఒప్పుకున్నది.

కొండయ్య "రెండు పనులూ చెయ్యలేవు. కూలిపని మానెయ్యి" అన్నాడు. కాని గౌరి వినలేదు. ప్రొద్దునే వాళ్ళింటికెళ్ళి పాచిపని చూసుకుని తొమ్మిదింటికి కూలికి వెళుతుంది. కూలిపనినుంచి సరాసరి వాళ్ళింటికెళ్ళి సందెకసువూ అంట్ల గిన్నెలూ చూచుకుని తిరిగి యిల్లు చేరేసరికి చీకటి పడుతుంది. పిల్లవాణ్ని చూడటం లేదు. ఇంటిపట్టున ఉండటం లేదు. ఏమిటో ఆరాటం నిలవనివ్వదు. మరమగ్గంలా తిరిగి తిరిగి కరిగిపోతున్నది. నల్లటి మనిషి మరీ నల్లబడింది. మరీ సన్నబడింది.

కొండయ్యకి నూట ఇరవై రూపాయల జవానుపని వచ్చాక మళ్ళీ గౌరి ముఖంలో నవ్వు కనబడ్డది. ఆశమనిషిని ముందుకు లాక్కుపోతుంటే ఎక్కడ నుంచీనో ఏనుగుబలం వచ్చినట్లు చేసుకుపోతున్నది పని. మళ్ళీ నాలుగునెలలు గడిచేసరికి నూటయాభై రూపాయలు దాచుకున్నారు.

రామతీర్థంనుండి కొండయ్య చిన్నక్క లక్ష్మమ్మ నాలుగేళ్ళ కూతుర్ని వెంటబెట్టుకుని వచ్చింది. లక్ష్మమ్మకు నాలుగేళ్ళ క్రితం భర్త పోయాడు. అన్న శేషయ్య దగ్గరేవుండి కూలి చేసుకుని తనకూ కూతురికీ పొట్టనింపుకొంటున్నది. తల్లి ఇక్కడే వున్నది గనుక చక్కగా సంపాదించుకొంటున్న తమ్ముడి సంసారం చూసిపోదామని వచ్చింది. అదీగాక ఒంట్లో ఒకనాడు బాగుంటే ఒకనాడు ఉండకుండా వున్నది.

గౌరికి ఏమనుకోవాలో తోచలేదు. ఎప్పుడో పెళ్ళినాడు చూసింది ఆవిణ్ణి. కడుపునిండా తింటూ లక్షణంగా వున్నామన్న గొప్పదనం ఆడబిడ్డ ముందు చూపుకోవడం తృప్తిగానే అనిపించినా వాళ్ళవలన రోజుకు రూపాయి ఖర్చుగదా అన్న ఆలోచన దొలుస్తూనే వున్నది లోపల. అక్కడికీ నాలుగు రోజులు చూసింది. "ఇట్లాగ ఒకరింటిమీద వచ్చి పడితే భరించడానికి మనమేమన్నా మహారాజులమా" అన్నది కొండయ్యతో.

"ఎప్పుడో ఒకతడవ వచ్చిన అప్పజెల్లెల్ని పొమ్మని ఎట్లాజెప్పేది?" అన్నాడు కొండయ్య.

"నాతోపాటు కూలికి రారాదు?" అనడిగింది లక్ష్మమ్మను. ఆమె పలకలేదు.

ఇరవైరోజులు గడిచినా లక్ష్మమ్మ కదిలేజాడ కనబడలేదు. గౌరికి మనసు మండిపోతున్నది. కొండయ్యమీద కోపం వచ్చింది. చేతగాని మొగాడు. ఇల్లు కట్టుకుందామనీ బాగుపడదామనీ ఆలోచన ఉంటేగా! 'అలగా మనుషులు' అనుకుంది. కూరానారా దగ్గర పిక్కింది. బియ్యం చాలకుండా తెచ్చింది. డబ్బులేదని గొణిగింది. ఆఖరికి ఉక్రోషం పట్టలేక పదిహేను రూపాయలకి చీరతెచ్చి పడేసింది. "నేనుకూలికి పోతన్నా. మధ్యాన్నం బస్సులో వెళ్ళు" అని చెప్పేసి పోయింది. లక్ష్మమ్మ తమ్ముడి దగ్గరా అమ్మదగ్గరా ఏడ్చుకుని చీర తీసుకుని వెళ్ళిపోయింది. ఎంకమ్మ ఊ ఆ అనలేదు...

★★★

చినసుబ్బడికి అయిదో ఏడు వచ్చింది. ఇంతవరకూ ఇంటిస్థలం కొనడానికి వీలుపడలేదు. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక అడ్డంకి. సుబ్బణ్ణి బడికి వెయ్యాలని గుర్తు వచ్చినప్పుడు 'కాస్త డబ్బుకూడితే కూలిపని మానేసి తీరిక చిక్కినాక చేర్చాలి, ఎప్పుడో' అనుకుంటుంది బరువుగా.

శేషయ్య దగ్గర్నుండి ఉత్తరం వచ్చింది. 'భార్యకీ, పిల్లాడికీ ఇద్దరికీ చాలా జబ్బుగా వున్నది. మందులిప్పించడానికి డబ్బులేదు. ఒక వందరూపాయలు అప్పుగా సర్దు' అని. కాని "వాళ్ళ కష్టాలు మనం తీర్చలేము, వాళ్ళని మెడక్కట్టుకుంటే మనమూ మునిగిపోతాం" అన్నది గౌరి. "నిజమే" అన్నాడు కొండయ్య ఇంకేమనాలో తోచక.

ఎంకమ్మ అది విని ఏడ్చింది. "నీ అన్నరా. ఇంటిల్లిపాది తిండికి చాలక పస్తులు పడుకుంటున్నారు. తిండిలేని రోగాలు అవి. వాడిని తల్చుకుంటే నాకు కూడు సయించటం లేదు. దేవుడు మేలుచేసి వాడూ కష్టాల్లోనుంచీ బయటపడడా. అందాకా తోడబుట్టిన వాడివి. ఆదుకోకపోతే ఎట్లాగ" అన్నది.

"చూద్దాం" అన్నాడు కొండయ్య.

గౌరికి తెలియకుండా ఇరవై రూపాయలు మనియార్డరు పంపించాడు. నాలుగురోజుల తర్వాత శేషయ్య కార్డు వ్రాశాడు. పిల్లవాడు చచ్చిపోయాడు. భార్యకు

మందులిప్పిస్తున్నానని.

రివాజు ప్రకారంగా కొండయ్యా గౌరీ రామతీర్థం వెళ్ళి వాళ్ళను ఓదార్చి బట్టలుపెట్టి వచ్చారు.

"చుట్టూ వుండే ప్రపంచంతో సంబంధంలేకుండా మనిషి వుండడు. తనకు తోచినట్లుగా ఆలోచన్లు చేసుకుంటే అవి జరగవు. పేదవాడు కష్టాల్లోంచీ పేదరికంలో నుంచీ బయటపడ్డానికి వీల్లేదేమో" అనుకుంది గౌరి. అనుకున్నది ఏదీ జరక్కపోవటంతో యీ మధ్యన చాలా యెదిగిపోయింది.

ఎంకమ్మకు కడుపునొప్పి ప్రారంభమై రానురాను ఎక్కువై పోయింది. నెలరోజులు శొంఠీ వామూ ఆముదమూ ఇచ్చి చూశాక ఆస్పత్రికి తీసుకెళ్ళారు.

"కాన్సరు జబ్బు. వెంటనే మెడ్రాస్ తీసుకెళ్ళాలి" అన్నది డాక్టరమ్మ.

వాళ్ళకు ఏం చెయ్యటానికీ పాలుపోలేదు. ఎంకమ్మకు నొప్పి భరించరానిదిగా వుంది. 'ఇటువంటి జబ్బులకు మంచి మందిచ్చే నాటువైద్యుడు పక్క వూళ్లో వున్నాడు' అని తెలిసింది. అతనికి పదిరూపాయలిచ్చి మందు వేయించారు. వేడి తగ్గటానికి రెండు రోజులకోసారి పావలా ఇచ్చి బత్తాయిపండు తెచ్చి ఇస్తున్నాడు కొండయ్య. ఆ మందు వలన ఎంకమ్మకు నొప్పి కాస్త తగ్గినట్లుంది. మనిషిమాత్రం రానురాను ఎముకలపోగు అయిపోతున్నది, చూస్తుండగానే.

ఒకనాడు రాత్రి అన్నం తింటుండగా కొండయ్య చెప్పాడు. గౌరి ఎంచుకున్న స్థలాలు రెండూ అమ్ముడుపోయాయి. ధరలు పెరిగినాయి. ఆరేడు వందలు లేనిదే యింటిమోయినం స్థలం దొరకదు.

మనసులో పుట్టే దుఃఖాన్నీ ఆనందాన్నీ ఆశనీ నిరాశనీ యెవరూ యింకొరికి చెప్పలేరు. వాటిని గురించి మాత్రమే చెప్పగలరు. చెప్పగా వెలువడేవి పేలవమైన మాటలేగాని అనుభవాలు కాదు. గుండెను నింపుతూ దొలుస్తూ పనిచేసేదాన్ని కొంతవరకూ ఊహతో గ్రహించుకోగలమేమో!

చలీ చీకటి కలిసి గడ్డకట్టినట్లుగా మృత్యువులాంటి ప్రశాంతత లోకాన్ని ఆవరించుకున్నది. తాను ఏర్పరచుకున్న చిన్న ఇంట్లో తాను వెలిగించుకున్న చిన్న వెల్తురులో తప్ప మనిషి ఉండటానికి వీల్లేకుండా వున్నది. బయట చలీ, నీడలూ, వెల్తురునివ్వలేని నక్షత్రాలతో ఆకాశమూ-అన్నీ కలిసి గుండెల్లో బరువూ గుబులూ పుట్టిస్తున్నై.

గౌరికి చచ్చిపోతే బాగుండుననిపించింది. తన నులక మంచం తీసుకుని బయటికెళ్ళింది. "ఈ సలిలో..." అంటున్న కొండయ్యమాట వినిపించుకోలేదు. నిండుచంద్రుడు గుండెనిండా ఏడుపు పేరుకున్నట్లు ఎర్రగా ఆకాశంలోనికి వచ్చాడు.

దుఃఖంలోనుంచీ నిరాశలోనుంచీ యెలా బయటపడాలో తోచనట్లు ఆకాశానికీ, భూమికీ మధ్యన బందీలాగా కళావిహీనంగా నిలబడిపోయాడు. నల్లటి శీతాకాలపు రాత్రి ఆ చంద్రుడి ఎరుపుకు కరిగిపోలేదు. మసక వెల్తురులో గౌరికి తలనిండా ఆలోచనలు ముసురుకున్నాయి. ఎక్కడ చూసినా ఏమిటో నీడలు కదుల్తున్నట్లు కనిపించి భయమేసింది. 'అమ్మయ్యో, ఈ మసక చీకట్లో ఏ దయ్యమన్నా వొచ్చి మీద కూచుని పీక నులిమేస్తే...' అనుకున్నది. భయంతో ఊపిరాడలేదు. మంచం తీసుకుని మళ్ళీ యింట్లోకి వెళ్ళింది.

ఓ మూలన ఎంకమ్మ దగ్గర ముడుచుకు పడుకున్నాడు చినసుబ్బడు. ఎంకమ్మ మూలుగుతూ ఒక ప్రక్కకు వొత్తిగిలింది. దీపం వెల్తుర్లో పత్తికాయల్లా కనబడుతున్నవి ఆమె కళ్లు. కొండయ్య అప్పుడే మంచి నిద్రలోకి జారిపోయాడు. ఎంత సేపటికీ నిద్రపట్టని గౌరి ఊరికే చీకట్లోకి చూస్తూ వుండిపోయింది.

★★★

గౌరి వాళ్ల కట్టలో కూలీలు రెండు మైళ్ళవతల నారేతకు పోతున్నారు. మధ్యాహ్నం అందరికీ అన్నాలు తీసుకురావటానికి గౌరి ఊళ్ళోకి వచ్చింది. ఎంకమ్మ పోయినప్పటినుంచీ మధ్యాన్నాలు ఇంటికి వెళ్ళి సుబ్బడికి అన్నంపెట్టి తనూ తిని, అందరి అన్నాలు గంపలో పెట్టుకుని తెస్తున్నది.

ఆ రోజు మిట్టమధ్యాన్నం అన్నాలగంప నెత్తిమీద పెట్టుకుని పొలాల గట్లమీద నడిచి వొస్తున్నది. చూపుమేరలో మనిషి తిరగటం లేదు.

కళ్ళముందుగా ఏదో నీడలాంటి నల్లని ఆకారం కదిలింది. గౌరి నెత్తిమీది గంపజారి క్రిందపడ్డది. భీతిల్లి క్రిందికి చూసింది. కడుపులోనుంచీ ఒణుకు ప్రారంభమై వీపులోకి ప్రాకింది. భయంతో పరుగు పుచ్చుకుంది.

అక్కడే బొక్కబోర్లా పడిపోయింది. ప్రక్కనే నేలమీద చెల్లాచెదురుగా అన్నం కారియర్లు. కొన్నిటికి మూతలూడిపోయి అన్నమూ, పచ్చళ్ళూ, కూరలూ మట్టిగొట్టుకుపోయాయి.

దూరాన్న పొలంలోని కూలీలు చూచి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. మొఖాన్న నీళ్ళు కొట్టి తెలివి వొచ్చినాక ఇల్లు చేర్చారు.

పిచ్చిచూపులు చూస్తున్నది గౌరి. గాలి తగిలిందన్నారు. పడినచోటు మంచిదికాదన్నారు. మందులూ మంత్రాలూ వేయించారు. దయ్యం దిగలేదు.

రాజమ్మను పిలుచుకొచ్చాడు కొండయ్య. "ఆ దోవన యెందరు మనుషులు పోవటంలేదు! దీనినే పట్టుకోవాలా ఆ దయ్యం... రాగానే వేరు కాపరం పెట్టించింది. దాని మనసు మంచిదికాదు. అందుకే దయ్యం పట్టుకుంది" అని గొణుగుతూనే వుంది

రాజమ్మ. ఆసుపత్రి డాక్టరు చూసి ఇదంతా బలహీనతవలన అని నలభైరూపాయలకు మందులూ ఇంజక్షన్లూ రాసిచ్చాడు. వాటివలనా లాభం కనిపించలేదు.

రెండు రూపాయల ఛార్జీదూరంలో వుండే ఒక పల్లెలో ఒకామె మీదికి ప్రతి శుక్రవారం చిన్నమ్మ తల్లి వొస్తున్నదనీ, దయ్యాల్ని బాగా వొదలగొడుతున్నదనీ, జబ్బులు నయంచేస్తున్నదనీ తెలిసింది. ఒక శుక్రవారం గౌరిని వెంటబెట్టుకుని చినసుబ్బణ్ణి కూడా తీసుకుని బస్సెక్కి అక్కడికి కూడా వెళ్ళాడు కొండయ్య.

ఊరు చిన్నది. ఒక చివర్న పూరిల్లు. ఇంటికి పడమరగా పెద్ద మైదానంలో షుమారుగా మూడువందలమంది జనం. పాకదగ్గర యెత్తుమీద ఒక కుర్చీ వేసివున్నది. జనం కోలాహలంగా వున్నారు. అందరూ అమ్మవారి మహిమల్ని గురించే చెప్పుకుంటున్నారు. కొండయ్యా గౌరీ ఎంత తోసుకుపోయినా గుంపు చివర్నే మిగిలారు. కుర్చీదగ్గరగా చాపమీద కూర్చుని భజనచేస్తున్న వాళ్ళలో పసుపు చీరకట్టుకున్న ఆమె మీదికే అమ్మవారు ఒస్తుందన్నారు. అందరూ కూర్చోమని కేకలేస్తున్నా లెక్కచెయ్యకుండా లేచి ఒంగి చూసింది గౌరి. ఆమె సన్నగా ఎండుకుపోయినట్లుంది. వయసు చిన్నదయినా, ఒంటినిండా నగలు తగిలించి వున్నాయి. చాలా నగలు, బంగారు నగలు... కాస్సేపట్లో భజన ఆగిపోయింది. ఆమె పడిపోయింది. ఆడవాళ్లు వచ్చి ఆమెకు హారతి ఇచ్చి టెంకాయ కొట్టారు. ఆమెనులేపి కుర్చీలో కూర్చుండబెట్టారు. ఆమె ముఖంలోకి చెప్పలేనంత తీక్షణత, గాంభీర్యం, తేజస్సు ఒచ్చాయి... అనంతమైన ఆకాశం క్రింద అంతులేని భూదేవిపైన అందరికంటే ఎత్తుమీద వెలిగిపోతూ మహారాణిలా ఉన్నది అమ్మణ్ణి. అక్కడున్న అందరి చూపులూ ఆశలూ మనసులూ ఆమె మీద. ఏదో విధంగా కష్టంలో బాధలో యిరుక్కుపోయి భరించలేక విలవిల్లాడుతున్న ఆ నిర్భాగ్యులు ఆమె ప్రజలు, బిడ్డలు.

అమ్మ కూర్చున్నాక గుంపులోనుంచీ హాహాకారాలు చెలరేగాయి. "అమ్మా, చిన్నమ్మ తల్లీ. నన్నెందుకు బాధపెడుతున్నావమ్మా. నన్ను విడువు. నన్ను కొట్టొద్దమ్మా" అంటూకొందరు లేచి కేకలు పెడుతూ ఎగరటం ప్రారంభించారు. ఉన్నట్లుండి గౌరికూడా లేచింది. చేతులు రెండూ సంకెళ్ళు వేసినట్లు ఒకచోట చేర్చి "అమ్మా నాచేతులు కట్టేశావు. కొడుతున్నావు. కొట్టొద్దమ్మా. నీకు దణ్ణం పెడతా" అని పిచ్చిగా గంతులు వేస్తున్నది.

చిన్నమ్మ తల్లి నిదానంగా అందర్నీ కలియజూసింది. అది చూపు కాదు. మంత్రం. "గోల చెయ్యొద్దు. ఊరుకోండి" అని గట్టిగా కసిరింది. కేకలు పెడుతున్నవాళ్ళు ఆగిపోయారు. శబ్దం లేకుండా నేలమీద పడిపోయారు. గౌరికూడా నేలమీదపడి మట్టిలో దొర్లటం ప్రారంభించింది. ఈలోకపు ధ్యాసలేదు. చినసుబ్బడు కొండయ్యను గట్టిగా

కరుచుకున్నాడు.

చిన్నమ్మతల్లి కళ్ళముందు పడితే, ఆమె చూచి దయతలచి పిలిస్తే వెళ్ళి ప్రశ్న చెప్పించుకుందామనీ, కోరికలు తీర్చేదీ జబ్బులు నయంచేసేదీ అయిన ప్రసాదం పుచ్చుకొందామనీ ఆశతో కొందరు మనుష్యులు ముందుకు తోసుకుపోతున్నారు. గుంపులోని వాళ్ళు యీ అన్యాయం సహించలేక వాళ్ళమీద కేకలు వేస్తున్నారు. ఈ కేకల్ని లెఖ్ఖ చెయ్యకుండా వెళ్ళిపోతున్నారు వాళ్ళు. మరీ ముందరకొచ్చి నిలబడిన వాళ్ళలో కొందరిని పలకరిస్తున్నది అమ్మణ్ణి. గుంపులోని వాళ్ళల్లో తన చిత్తానికివచ్చిన వాళ్ళను ఒక్కొక్కరిని దగ్గరికి పిలిచి మాట్లాడి ప్రసాదం ఇస్తున్నది. కొంతసేపటికి దూరాన ఉన్న గౌరినిపిలిచింది. కొండయ్య గౌరిని నడిపించుకొని తీసుకొచ్చాడు.

"ఎవరు నువ్వు?" అన్నది అమ్మణ్ణి.

"కోవూరి కవతల మోపూరులో ఉండే మస్తాన్‌బీబీని, సాయిబుల పిల్లని. చింతచెట్టుమీద ఉండేదాన్ని. ఈ మనిషి అటుపోతుంటే పట్టుకున్నాను" అన్నది గౌరి. అంతలోనే ఏడుస్తూ "అమ్మా, ఎందుకమ్మా నన్ను బాధపెడుతున్నావు? నాకు చీరా రవికా పెట్టి కోడిమాంసం పెడితే వెళ్ళిపోతాను. నాకు వాతలు పెట్టొద్దు..." అంటూ నేలమీద పడి గిలగిలా తన్నుకోవటం మొదలుపెట్టింది.

"కోడిమాసం లేదు. ఏమీ లేదు. ఫో" అని ఆజ్ఞాపించింది చిన్నమ్మ తల్లి.

"చీరన్నా ఇప్పించు" అని అడిగింది గౌరిలోని మస్తాన్‌బీబీ

"ఏమీ ఇవ్వం. పొమ్మని చెప్పలేదూ!" గద్దించింది చిన్నమ్మ తల్లి.

"అమ్మా పోతన్నా, దండం. కొట్టబాక" అన్నది గౌరి. తరువాత కాస్సేపటికి గోల మానేసి మామూలు స్థితికొచ్చింది.

చిన్నమ్మ తల్లి సాదరంగా చూసింది గౌరిని.

"ఇల్లు కట్టుకుందామనుకున్నావ్" అన్నది. తలవూపింది గౌరి.

"దేనికోసమూ ఆత్రపడకూడదు. ఏదైనా అమ్మయిచ్చినప్పుడే వస్తుంది. తెలిసిందా?" అంటూ ఆప్యాయంగా తల నిమిరింది. ప్రసాదం యిచ్చింది.

గౌరి, సంతోషంగా ప్రసాదాన్నందుకుని అమ్మణ్ణి పాదాల దగ్గరగా కూర్చుండి పోయింది.

మూడువందలమంది జనం గౌరిని ప్రశంసాపూర్వకంగా చూచారు. ప్రక్కనున్న వాళ్ళు "మీది అదృష్టం. అమ్మవారు వెంటనే పిలిచింది. కొంతమంది నాలుగువారాలు వచ్చినా పిలవదు" అన్నారు.

గౌరి, కొండయ్య అమ్మవారికి భక్తితో నమస్కరించుకున్నారు. ప్రక్కనే అమ్మవారికి కడుతున్న దేవాలయం పునాదులు చూశారు. అమ్మగారి పటం కొనుక్కొని

అయిదురూపాయలు డిబ్బెంలో వేసి తిరిగివచ్చారు.

మోపూరులో మస్తాన్ అనే సాయిబులపిల్ల చెరువులో పడి చచ్చిపోయి దెయ్యం అయి చింతచెట్టు మీద వుంటున్న వార్త వాస్తవమేనని ఎవరో చెప్పారు.

గౌరి రోజూ అమ్మణ్ణి పటానికి దణ్ణం పెట్టుకుంటున్నది. బస్సుల్లో రానూపోనూ, టెంకాయ కర్పూరం కొననూ, డిబ్బెంలో వెయ్యనూ, నెలకో పాతిక రూపాయిలదాకా ఖర్చుపడుతున్నది కొండయ్యకు. ఎప్పుడైనా పాతిక రూపాయలు పెట్టి ఒక చీర రైకల గుడ్డకొని అమ్మణ్ణికి ఇచ్చుకోవాలని అనుకుంటున్నది గౌరి.

కొండయ్య కొద్దిగా అప్పుల్లోపడ్డాడు. కాని దాన్ని గురించి వాళ్ళు అనుకోరు. అమ్మణ్ణి దయ ముఖ్యం గౌరికి. ఎప్పుడూ అదే ఆలోచన. చిన సుబ్బణ్ణి గురించీ వాడి చదువుగురించీ దిగులుపడదు. ఇల్లుకడితేనేమి? కట్టకపోతేనేమి? ఏది ఎట్లా జరుగుతుందో. అంతా చిన్నమ్మ తల్లిదయ.

★★★